

3. Гончаренко, Т.Л. Готовність вчителя до проектування навчального процесу як показник його професіоналізму (акмеологічний підхід) / Т. Л. Гончаренко // Модернізація шкільної природничо-математичної освіти як стратегія її розвитку у XXI столітті : тези доповідей Всеукр. наук.-практ. конф., (Миколаїв, 25-27 квітня 2012 р.) / МОНмолодьспорту України, Миколаївський ОШПО. – Миколаїв : ОШПО, 2012. – С. 32-33.

ГОТОВНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ ДО ПРОЕКТУВАННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ЯК ПОКАЗНИК ЙОГО ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ (АКМЕОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД)

Т.Л.Гончаренко

Підготовка педагогічних працівників, їхнє професійне удосконалення є важливою умовою модернізації освіти, на це наголошується у стратегічних державних документах з проблем розвитку освіти. Одним з аспектів професійного вдосконалення вчителів фізики у системі післядипломної освіти є формування їх готовності до проектування навчального процесу. Адже саме готовність учителя до педагогічного проектування й організації навчально-виховної процесу є основним показником його професіоналізму.

Професійне становлення педагога, досягнення ним вершин у професійній діяльності, шляхи та способи удосконалювання як професіонала є предметом вивчення педагогічної акмеології. Питання акмеології досліджені у наукових працях А.А.Бодалева, А.А.Деркача, Н.В.Кузьминої, В.Н.Максимової, В.Д.Шарко та ін., різні аспекти готовності вчителів до педагогічного проектування досліджені П.Карпінчіком, Р.І.Кузьминою, Т.Ю.Подобедової, Н.А.Птиціної, С.А.Чандаєвою та ін.

Педагогічна акмеологія – новий науковий напрямок, предметом вивчення якого є професійне становлення педагога, досягнення ним вершин у професійній діяльності, шляхи та способи удосконалювання як професіонала. Акмеологія – походить від старогрецького "акме", що, у свою чергу, походить від слова "axis" (вістря) і означає "пік, вершина, вищий ступінь чого-небудь, цвіт, квітуча пора"; бути в «акме» означає "бути в повному розквіті сил, на вищому ступені розвитку" (А.Д.Бейсман). Акмеологічний підхід до особистісно-професійного розвитку людини у дослідженнях вчених розуміється як готовність до нововведень, проектування мети власної діяльності, що спрямована на високий результат, життєві успіхи, моделювання маршруту щодо професійного самовдосконалення з урахуванням своїх потенційних здібностей і потреб суспільства (Х.А.Шарапенко).

На сучасному етапі розвитку «акмеологія виступає, насамперед, як наука про професіоналізм». Сучасні акмеологічні теорії професійного розвитку, як відзначає А.Деркач, базуються на моделі «багатовершинного» феномену: «Акме означає не остаточний шлях життєвого руху і розвитку, а ту вершину, з якої відкриваються нові обрії подальшого просування в професії» (А.А.Деркач).

Професіоналізм учителя визначається його здібністю до діагностики, прогнозування і моделювання педагогічного процесу, тобто рівнем володіння педагогічними вміннями (Г.А.Лебедева), зокрема проектувальними.

Сторонами професіоналізму С.А.Чандаєва вважає *володіння засобами проектування та мотивацію, відношення до творчості*. В якості оцінки ступеня розвитку *особистісного росту професіоналізму* вчена використовує відомості про самовизначення вчителів, тобто про здійснення ними права вибору між різними можливостями під час здійснення професійної педагогічної діяльності. *Цей вибір передбачає участь у навчанні проектуванню методологічно орієнтованого навчального процесу* (С.А.Чандаєва).

Узагальнюючі результати досліджень учених про умови досягнення вершин професіоналізму, В.А.Сластьонін дав визначення *професіоналізму учителя* як якісної характеристики його як суб'єкта педагогічної діяльності, що відбиває високий рівень професійної компетентності й особистісної готовності до продуктивного розв'язання педагогічних задач, та складається з *мотиваційно-ціннісного, когнітивного та операційно-діяльнісного компонентів*.

У готовності вчителя до проектувальної діяльності вчені виділяють наступні компоненти:

- мотиваційний, теоретичний, практичний, творчий (Р.І.Кузьмінов);
- психологічний, змістовний, практичний (І.Ю.Ісаєва);
- особистісний, інформаційний, практичний (Н.А.Птіцина).

До структури готовності вчителя до проектування навчального процесу ми відносимо *особистісний, когнітивний та діяльнісний компоненти*, які, на нашу думку, включають і мотиваційно-ціннісний, і когнітивний, і операційно-діяльнісний компоненти професіоналізму.

Педагогічна акмеологія також виділяє рівні й етапи професіоналізму діяльності вчителя: *рівень оволодіння професією; рівень педагогічної майстерності; рівень самореалізації педагога в професії; рівень педагогічної творчості*. (В.Д.Шарко)

У дисертаційних дослідженнях вчені виділяють такі рівні сформованості готовності вчителя до проектування навчального процесу:

- відтворюючий, ускладнений, творчий (Р.І.Кузьмінов);
- низький, середній, високий (О.А.Машиньян, Г.А.Монахова, Н.А.Птіцина);
- недостатній, низький, середній, високий (Г.А.Лебедева);
- репродуктивний, творчо-репродуктивний, творчий (Т.Ю.Подобедова).

Порівнюючи існуючі рівневі системи сформованості готовності вчителів до проектувальної діяльності з рівнями професіоналізму діяльності вчителя, що виділяє акмеологія, ми вважаємо найбільш доцільною трирівневу систему. В якості рівнів такої системи доцільно виділити: репродуктивний (відтворюючий), творчо-репродуктивний (ускладнений), творчий рівні.

Підводячи підсумки, можна сказати, що рівень сформованості готовності вчителя проектувати навчальний процес є показником оволодіння ним певним рівнем професіоналізму; акмеологічний підхід у роботі з учителями з формування їх готовності до проектування навчального процесу з фізики виступає регулятором розвитку професіоналізму вчителя, який виявляється в його педагогічній діяльності та удосконалюється у післядипломній освіті. Ці висновки мають визначальне значення для

розвитку змісту підготовки вчителя фізики, бо дають можливість виявити напрями роботи з учителями з формування в них готовності до проектування в системі післядипломної освіти.